

Дарія Гайдай
Леонід Літра

АУДИТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: УКРАЇНА- ШВЕЦІЯ

ДИСКУСІЙНА ЗАПИСКА

**Дарія Гайдай
Леонід Літра**

АУДИТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ:

**УКРАЇНА-
ШВЕЦІЯ**

ДИСКУСІЙНА ЗАПИСКА

Київ
2017

Публікацію підготовлено у рамках проекту Інституту світової політики «Аудит зовнішньої політики України». Цей проект виконується за підтримки «Ініціативи з розвитку аналітичних центрів України», яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) у партнерстві з Фондом розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Зміст дослідження є винятково відповідальністю Інституту світової політики та не обов'язково відображає погляди уряду Швеції, Міжнародного фонду «Відродження», Фонду розвитку аналітичних центрів. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього дослідження у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

Фото: Адміністрації Президента

Автори дослідження: Дарія Гайдай, Леонід Літра

Координатор дослідження: Ірина Текучова

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Інтереси Швеції щодо України та України щодо Швеції: точки перетину	7
2.1. Ціннісна зовнішня політика Швеції та місце в ній України	7
2.2. Швеція як важливий донор українських реформ	14
2.4. Дружба окремо, бізнес окремо: доля шведських інвесторів в Україні	20
3. Хто є хто: групи інтересів та впливу	30
3.1. Хто є двигуном відносин між Україною і Швецією	30
3.2. Суспільні настрої щодо України у Швеції	33
4. Наявні і потенційні ризики, конфлікти	35
5. Рекомендації	41
6. Подяка	43

1. ВСТУП

В офіційних заявах Швецію неодмінно називають не лише союзником, а й одним із найближчих друзів України в ЄС. Київ із вдячністю відзначає рішучу позицію Швеції у підтримці суверенітету і територіальної цілісності України в умовах російської агресії. Між основними партіями країни немає розбіжностей стосовно України, а більшість громадян Швеції не сумнівається у відповідальності Росії за збройне протистояння на Донбасі. Швеція є також одним з основних донорів українських реформ.

За кошти шведських платників податків в Україні реалізується низка проектів у царині державного управління, у судовій, фінансовій та енергетичній сферах, а також програми з підтримки громадянського суспільства, децентралізації, проведення антикорупційних реформ, впровадження енергоощадних технологій тощо. Швеція належить до кола іноземних друзів Києва, які активно підтримують демократичні перетворення та євроінтеграцію України уже понад два десятиліття.

Водночас шведи, як і інші європейські партнери України, встигли обпектися і розчаруватися після Помаранчевої революції 2004 року. Тоді Швеція у кілька разів збільшила свою допомогу Україні, ставши одним із лідерів за обсягом політичних та економічних інвестицій у постреволюційну Україну. Найбільші шведські компанії та банки планували розширення свого бізнесу на український ринок. І навіть низка невдач, відкат у реформах та посилення авторитарних тенденцій в Україні у 2010–2014 роках не змусили Швецію відмовитися від підтримки України та її європейського майбутнього. Після перемоги Януковича на президентських виборах Стокгольм доклав усіх зусиль, щоб налагодити контакти з новою владою, паралельно збільшуючи підтримку громадянського суспільства. Напевне, це єдина інвестиція, яка себе повністю виправдала. Саме громадянське суспільство, як і передбачали шведські донори, стало основним агентом змін наприкінці 2013 року.

Після Революції гідності шведсько-українська співпраця отримала друге дихання. Стокгольм вважав і вважає європейську інтеграцію ключовим інструментом для збереження демократичного та економічного розвитку сусідів ЄС. Тому метою масштабної шведської

програми з допомоги Україні є зміцнення українських інституцій та проведення економічних реформ для успішної імплементації Угоди про асоціацію та ЗВТ з Європейським Союзом.

Інтереси Швеції щодо України:

- відновлення миру та безпеки у регіоні, що неможливо без сильної та благополучної України;
- успішна демократична та економічна трансформація України як тригер змін в інших країнах Східного партнерства;
- встановлення високих стандартів у сфері захисту прав людини та меншин як основа європейської інтеграції України та позитивний приклад для інших країн регіону;
- розвиток торговельно-економічної співпраці, зокрема через розширення контактів між українськими та шведськими компаніями і збільшення шведських інвестицій.

Інтереси України щодо Швеції:

- підтримка на міжнародному рівні зусиль України з протидії російській агресії, а також принципова позиція у питанні збереження санкцій щодо Росії;
- підтримка європейської інтеграції України та політики відкритих дверей всередині ЄС;
- довгострокова підтримка реформ та програм для подолання наслідків збройної агресії, зокрема як приклад для інших країн-партнерів України;
- збільшення шведських інвестицій та українського експорту до Швеції, вихід провідних шведських компаній на український ринок, що покращить імідж України серед іноземних інвесторів;
- жорстка позиція щодо енергетичних проектів Росії, що підтримують позиції України як транзитера російського газу до ЄС.

Будь-яке обговорення українсько-шведських відносин не обходиться без згадок про історичні зв'язки між двома націями у

середньовіччя та ранньомодерну добу. Йдеться як про «шведську дипломатію» українських гетьманів (Богдана Хмельницького, Івана Мазепи), які прагнули укласти союз з Швецією, так і більш давнє минуле – міцні династичні та економічні зв'язки між Київською Руссю та середньовічною Швецією. Згідно з норманською теорією походження Русі, вся її князівська верхівка мала варязьке походження. І хоча теорія про те, що державність на територію середньовічної Русі принесли вікінги зі Скандинавії, досі дискутується (особливо в Росії), історичні джерела засвідчують безперечно тісні контакти між Руссю та державою вікінгів. Достатньо згадати династичні зв'язки, зокрема Ярослав Мудрий був одружений зі шведською принцесою Інгергердою.

У 2008 році Президент Віктор Ющенко навіть вирішив святкувати 300-ту річницю союзу гетьмана Івана Мазепи та шведського короля Карла XII на державному рівні¹ як демонстрацію давніх незалежницьких та європейських стремлень України. Кульмінаційним моментом віднайденого історичного союзу став візит Короля Швеції Карла XVI Густава і Королеви Сільвії в Україну. В українській історії «шведський сюжет» залишився як нереалізована альтернатива загарбницькій політиці сусідніх держав, привід вчергове помріяти: «а що якби?». Сьогодні майже обов'язковим пунктом програми українських посадовців у Швеції є відвідини шведських архівних і музейних установ, де зберігаються гетьманська булава, а також єдина відома оригінальна копія Конституції Пилипа Орлика.

¹ 9 жовтня 2007 року Віктор Ющенко видав Указ «Про відзначення 300-річчя подій, пов'язаних з воєнно-політичним виступом гетьмана України Івана Мазепи та укладенням українсько-шведського союзу». Текст доступний тут: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/955/2007>

2. ІНТЕРЕСИ ШВЕЦІЇ ЩОДО УКРАЇНИ ТА УКРАЇНИ ЩОДО ШВЕЦІЇ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

2.1. ЦІННІСНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ШВЕЦІЇ ТА МІСЦЕ В НІЙ УКРАЇНИ

Швеція належить до тієї нечисленної групи країн, які будують свою зовнішню політику на ціннісній основі прав людини, демократії та міжнародної співпраці. Апеляції до цінностей у заявах керівництва Швеції – це не риторичні фігури чи декларація намірів, а пряме визначення суті та завдань шведської політики. Міжнародне право та демократичні цінності є ключовими принципами, що визначають інтереси Швеції у відносинах з іншими країнами. Швеція залишається світовим лідером у політиці з розвитку. Згідно з планами шведського уряду, допомога з розвитку повинна досягати 1% шведського валового національного доходу. Розмір щорічної гуманітарної допомоги Швеції становить 6,5 млрд шведських крон (понад 742 млн дол.), що ставить її на сьоме місце серед найбільших світових донорів у номінальному значенні. У фокусі шведської допомоги – зусилля зі зміцнення миру та державного будівництва у слабких країнах².

Швеція виступає проти ізоляціонізму та егоїзму в міжнародній політиці. За формулюванням МЗС Швеції, шведська зовнішня політика має залишатися активною, безстрашною та конструктивною³. Її кредо: «те, що добре для світу, те й добре для Швеції». Наразі основним пріоритетом зовнішньої політики уряду є збереження принципів та згуртованого Європейського Союзу – «найважливішої зовнішньополітичної арени» Швеції. У Заяві щодо зовнішньої політики за 2017 рік шведський уряд наголосив, що докладатиме всіх зусиль заради зміцнення європейського проекту. Ключове значення для Стокгольму має принцип солідарності, який опинився

² *Sweden's Statement of Foreign Policy, 15 February 2017. Режим доступу: <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Washington/Current-affairs/News/The-Swedish-Statement-of-Foreign-Policy-2017-sys/>*

³ *Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs, 24 February 2016. Режим доступу: <http://www.government.se/speeches/2016/02/statement-of-government-policy-in-the-parliamentary-debate-on-foreign-affairs-2016/>*

під загрозою через зростання популізму та націоналізму в окремих державах-членах ЄС.

У розпал міграційної кризи Швеція прийняла у себе майже 240 тисяч біженців (2014–2015 рр.)⁴. Ця цифра ще більше вражає, якщо згадати, що населення Швеції становить трохи більше ніж 10 млн людей. Витрати уряду на утримання біженців різко зросли з 1,1 млрд дол. у 2014 році до 2,4 млрд дол. у 2015 році⁵. І хоча міграційний наплив спав, за підрахунками шведського уряду, країна і далі щороку отримуватиме близько 34,5 тисяч прохань про притулок.

У цих непростих умовах Стокгольм залишається одним із найгучніших адвокатів єдиної міграційної політики ЄС, базованій на спільній відповідальності країн-членів ЄС та поваги до права людини на притулок. Паралельно шведське керівництво закликає «великі держави» діяти більш рішуче для подолання першопричин міграції. Сама Швеція в останні три роки вдвічі збільшила допомогу країнам Близького Сходу та Північної Африки⁶. У 2017 році асигнування для країн, постраждалих від конфліктів, досягли понад 152 млн дол. (на додаток до гуманітарної допомоги)⁷. Ще одним важливим пріоритетом міжнародних зусиль Швеції є боротьба з дискримінацією жінок, розширення їхнього доступу до ресурсів та участі у процесі ухвалення рішень. Сьогодні феміністична зовнішня політика є невід'ємною складовою діяльності МЗС Швеції у всьому світі.

Стокгольм активно працює над збільшенням ролі жінок у попередженні та врегулюванні конфліктів, зокрема через створення мережі жінок-посередниць.

Погіршення безпекової змусило керівництво країни радикально переглянути свою політику у сфері безпеки та оборони

рительство з дискримінацією жінок, розширення їхнього доступу до ресурсів та участі у процесі ухвалення рішень. Сьогодні феміністична зовнішня політика є невід'ємною складовою діяльності МЗС Швеції у всьому світі.

⁴ Swedish Migration Agency. Режим доступу: <https://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Statistics.html>

⁵ Open aid, an information service about Swedish aid built on open government data. Режим доступу: <https://openaid.se/aid/sweden/refugees-in-sweden/2014/>

⁶ New strategy for Sweden's humanitarian aid (January 2017). Режим доступу: <http://www.government.se/articles/2017/02/new-strategy-for-humanitarian-aid/>

⁷ What are Sweden's strategic priorities for development? Donor Tracker. Режим доступу: <https://donortracker.org/countries/sweden/2q>

Російську агресію проти України у Стокгольмі розглядають як найбільший виклик європейській безпеці з часів Другої світової війни. Серед нових загроз, з якими зіткнулася Швеція безпосередньо, слід відзначити збільшення російських сил у Балтійському регіоні, вторгнення російських винищувачів у шведський повітряний простір, а також імітацію ядерної атаки проти Швеції⁸. Погіршення безпекової змусило керівництво країни радикально переглянути свою політику у сфері безпеки та оборони. Вперше за понад два десятиліття уряд ухвалив рішення про суттєве збільшення фінансування шведських збройних сил – на 11%. Загалом протягом 5 років, з 2016 до 2020 року, оборонні витрати Швеції сягнуть 224 млрд шведських крон (близько 25,5 млрд дол.)⁹. Ключовим елементом шведської оборонної політики є зміцнення співпраці у скандинавському регіоні та країнами Балтії (сфера основних інтересів Швеції), а також із НАТО. Було прийнято рішення про постійне розміщення військових сил на острові Готланд. По суті, шведський уряд прямо заявив про підготовку своїх збройних сил на випадок військової агресії, визначаючи сценарії потенційних воєнних загроз.

Окрім демонстрації сили, Росія широко використовує закулісні методи, зокрема поширення дезінформації та кібератаки, що інтерпретується шведськими політиками як «психологічна війна». Інформаційні атаки Росії у Швеції стали предметом детального аналізу шведських аналітиків¹⁰. Ціллю атак, на їхню думку, є вплив на шведську громадськість та політиків, зокрема для відвернення країни від членства в НАТО.

Росія широко використовує закулісні методи, зокрема поширення дезінформації та кібератаки, що інтерпретується шведськими політиками як «психологічна війна»

⁸ Why Is Russia Getting So Aggressive Toward Sweden? Vice, 20 October 2014. Режим доступу: https://www.vice.com/en_us/article/why-is-russian-military-hanging-out-on-swedish-territory

⁹ The Swedish Defence Bill 2016-2020. Режим доступу: <http://www.government.se/government-policy/defence/the-swedish-defence-bill-2016-2020/>

¹⁰ Martin Kragh, Sebastian Åsberg Russia's strategy for influence through public diplomacy and active measures: the Swedish case // *The Journal of Strategic Studies*, 2017. Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390.2016.1273830?journalCode=fjss20>

Збурення шведської громадськості здійснюється різними методами від «армії тролів» у шведському Twitter та атак на приватні аккаунти шведських політиків та лідерів думок до поширення відверто фальшивих документів. Дослідники ідентифікували 26 випадків поширення фальшивих листів та інших документів¹¹. В одному з таких листів за підписом нібито міністра оборони йшлося про продаж зброї Україні, в іншому – про спроби завадити покаранню громадянина Швеції за військові злочини, скоєні в Україні. У 2016 з'явилася фальшива новина, що Карл Більдт стане прем'єр-міністром України. Зважаючи на його неоднозначну репутацію у лівих колах, подібний крок міг викликати негативну реакцію у частини шведського суспільства. Інформаційні атаки Росії змусили «прокинутися» шведське керівництво, яке ініціювало публічні дебати щодо іноземного втручання у внутрішню політику країни. Швеція підтримала створення Центру протидії гібридним загрозам у Гельсінкі та Центру стратегічних комунікацій НАТО в Ризі.

Агресивні дії Росії привели до різкого збільшення кількості прихильників вступу Швеції в НАТО з 29% наприкінці 2013 року до 41% у 2015-му¹². Окремі шведські політики вважають, що в нових безпекових умовах Швеції слід замислитися над можливістю приєднання до Альянсу. Однак подібний крок вимагає широкого консенсусу як серед шведського суспільства, так і серед політичних сил, який наразі відсутній. В офіційних документах уряд визначає «неучасть Швеції у військових альянсах такою, що відповідає інтересам та потребам країни, та сприяє стабільності та безпеці у північній Європі»¹³. Водночас, паралельно з популяризацією та зміцненням власних збройних сил уряд промотує ідею розширення співпраці з НАТО. Показово, що більшість шведів готові підтримати

участь Швеції у військових операціях НАТО (54%), особливо якщо їх підтримує ООН (60%)¹⁴. Уряд Швеції є також активним промоуєром посилення Спільної безпекової та оборонної політики ЄС, а також розширення ролі ЄС у вирішенні криз у різних куточках світу¹⁵. Громадяни країни підтримують такий підхід: 76% вважає, що ЄС має бути сильним лідером.

Серед основних політичних сил Швеції немає розбіжностей щодо допомоги Україні та підтримки її на міжнародному рівні. Політика уряду здійснюється *трьома паралельними треками*: координація заходів проти агресії Росії з боку ЄС, підтримка України у проведенні реформ і робота для забезпечення мирного розвитку у регіоні у довгостроковій перспективі¹⁶. Під час візиту до Києва глава МЗС Швеції Маргот Валлстрьом (листопад 2014 року) наголосила, що Швеція розглядає Україну як важливого партнера у створенні умов для зниження напруженості та мирного розвитку у регіоні. Понад те, Швеція докладає зусиль, аби переконати своїх партнерів всередині ЄС у необхідності продовження політичної та фінансової підтримки України. У 2015 році Стокгольм виділив Україні на двосторонній основі позику у 100 млн дол. Тоді прем'єр-міністр Швеції Штефан Льюфен висловив надію, що інші країни візьмуть приклад із Швеції і збільшать підтримку України.

Серед основних політичних сил Швеції немає розбіжностей щодо допомоги Україні та підтримки її на міжнародному рівні

Недвозначна позиція Швеції в українському питанні призвела до відкритої дипломатичної конфронтації з Москвою. Остання не лише звинуватила шведську владу в односторонньому погляді на конфлікт в Україні, а й заявила, що Швеція є однією з країн, які несуть

¹¹ *The Local*, 7 January 2017. Режим доступу: <https://www.thelocal.se/20170107/swedish-think-tank-details-russian-disinformation-in-new-study>

¹² *New Swedish Poll Shows Sharp Increase in Support for NATO Membership*. Режим доступу: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/new-swedish-poll-shows-sharp-shift-in-nato-support>

¹³ *Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs*, 11 February 2015. Режим доступу: <http://www.regeringen.se/contentassets/98c376175ed047e4b851715fb0a8541a/statement-of-government-policy-in-the-parliamentary-debate-on-foreign-affairs-2015>

¹⁴ *Transatlantic Trends. Country Profiles: Sweden 2014*. Режим доступу: <http://trends.gmfus.org/transatlantic-trends/country-profiles-2014/country-profiles-sweden-2014/>

¹⁵ *Sweden's Statement of Foreign Policy*, 15 February 2017. Режим доступу: <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Washington/Current-affairs/News/The-Swedish-Statement-of-Foreign-Policy-2017-sys/>

¹⁶ *Marjot Валлстрьом, глава МЗС Швеції: Шведський уряд продовжить підтримку України, Українська правда, 26 листопада 2014*. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/11/26/7045412/>

головну відповідальність за розгортання кризи¹⁷. Швеція виступає за збереження санкцій ЄС щодо Росії, «доки не будуть вирішені причини, що призвели до їх запровадження»¹⁸ (у Заяві щодо зовнішньої політики за 2016 рік: «доки не будуть виконані Мінські домовленості»). Водночас, шведська сторона переконана, що єдність позиції ЄС стосовно України залежатиме від успішності реформ в Україні. Уряд Швеції не підтримує повної ізоляції Росії та наголошує на необхідності більш широкого підходу, який би водночас не суперечив принципам та цінностям Швеції. Наразі довгострокова стратегія Швеції щодо Росії полягає у збереженні політичного діалогу, що має спонукати до співпраці замість конфронтації, та у розвитку контактів між людьми.

Швеція виступає за збереження санкцій ЄС щодо Росії, «доки не будуть вирішені причини, що призвели до їх запровадження»

Важливим питанням для України є будівництво газопроводу «Північний потік-2» у Балтійському морі, що дозволить Газпрому збільшити транспортування газу до ЄС в обхід України. Під час візиту до Швеції у листопаді 2016 року Президент Петро Порошенко окремо наголосив, що Україна розраховує на принципову позицію Швеції щодо проектів «ОПАЛ» та «Північний потік-2»: «Оскільки це є політично вмотивований проект, який не має жодного економічного змісту»¹⁹. У свою чергу уряд Швеції, також висловлюючи своє незадоволення проектом, підкреслює, що міжнародне та національне законодавство суттєво звужують його можливості вплинути на будівництво. Газопровід не заходить у територіальні води Швеції, а проходить через виняткову економічну зону, де юрисдикція держави обмежена²⁰. Щоправда, Газпром розраховував на

шведську інфраструктуру: острів Готланд та місто Карлсхамн отримали пропозицію здати в оренду їхні порти. Оскільки обидві гавані розташовані у стратегічно важливих районах, військові та спецслужби, а також правоцентристська опозиція в парламенті виступили проти. Після кількох місяців переговорів острів Готланд, порт якого використовують шведські збройні сили, відмовив Газпрому, проте Карлсхамн погодився²¹. Як відзначають оглядачі, відмова Готланда жодним чином не зашкодить реалізації проекту.

Підкреслюючи свої обмежені можливості, керівництво Швеції долучилося до голосів гострих противників «Північного потоку-2» на рівні ЄС. Прем'єр-міністр Швеції Штефан Льюфен був одним із ініціаторів звернення до Єврокомісії щодо необхідності оцінити проект з погляду інтересів ЄС та ситуації в Україні²². У листі-відповіді від 28 березня Єврокомісія поінформувала, що спробує отримати мандат Ради ЄС на переговори з Росією щодо «Північного потоку-2». Зважаючи на принципи розбіжності між країнами ЄС щодо проекту, це буде надзвичайно складно зробити. Брюссель (як і шведський уряд) визнає, що проект не відповідає цілям та інтересам Енергетичного союзу, зокрема щодо диверсифікації джерел постачання енергоресурсів; однак дає зрозуміти, що жорстких та беззаперечних юридичних аргументів проти будівництва немає²³. Києву необхідно вести далі активний діалог зі Швецією та іншими країнами-противниками газопроводу для збереження тиску на рівні ЄС.

Політичний рівень контактів, який сьогодні існує між Швецією та Україною, дещо нижчий у порівнянні з періодом, коли шведський МЗС очолював Карл Більдт. Як один з ініціаторів Східного партнерства, він значну частину своєї уваги приділяв Україні, найбільшій країні ініціативи. Саме завдяки його зусиллям Швеція перетворилася на одного з головних адвокатів та

¹⁷ *The Local*, 11 March 2015. Режим доступу: <https://www.thelocal.se/20150311/sweden-in-million-dollar-loan-deal-for-ukraine>

¹⁸ *Sweden's Statement of Foreign Policy*, 15 February 2017. Режим доступу: <http://www.swedenabroad.com/en-GB/Embassies/Washington/Current-affairs/News/The-Swedish-Statement-of-Foreign-Policy-2017-sys/>

¹⁹ Прес-служба Президента України, 14/11/2016. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/shveciya-ye-nashim-nadijnim-partnerom-i-drugom-prezident-38736>

²⁰ *The European Commission is ready to talk to Russia about Nord Stream 2*. Режим доступу: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2017-04-05/european-commission-ready-to-talk-to-russia-about-nord-stream-2>

²¹ *Offshore Energy Today*, February 1, 2017. Режим доступу: <http://www.offshoreenergytoday.com/nord-stream-2-pipeline-gets-swedish-support-after-all/#>

²² *EU Observer*, 3/11/2016. Режим доступу: <https://euobserver.com/nordic/135739>

²³ *Reuters*, 30/03/2017. Режим доступу: <http://uk.reuters.com/article/uk-russia-gazprom-eu-pipeline-idUKKBN17034H>

ментора України на шляху європейської інтеграції, протидіючи спробам поставити під сумнів європейське майбутнє України як у Києві чи Брюсселі, так і в Москві.

Сьогодні Швеція і далі надає суттєву допомогу та підтримку Україні, однак доводиться констатувати, що остання дещо втратила пріоритетний статус у шведській зовнішній політиці. Східне партнерство зберігає свою важливість передусім у контексті безпеки та промотування миру у регіоні²⁴, проте його майбутнє залишається невизначеним. В останні роки основна увага Стокгольму зосереджена на вирішенні внутрішніх проблем ЄС та світовому розвитку. Водночас і Київ свої головні зусилля спрямовує на інші напрямки, не забуваючи втім про свого стратегічного друга на Півночі.

2.2. ШВЕЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ДОНОР УКРАЇНСЬКИХ РЕФОРМ

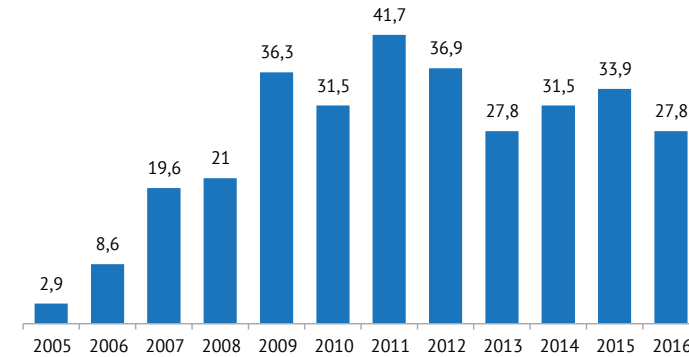
Із часів Помаранчевої революції Швеція чимало інвестувала в Україну як дипломатично, так і фінансово. З 2005 року обсяги шведської допомоги Україні постійно зростали, досягнувши свого піку у 2009 (36,3 млн дол.) та у 2011 (41,7 млн дол.)²⁵. Хоча відсутність у керівництва України політичної волі здійснювати реформи на тлі зміни зовнішньополітичного курсу країни після 2010 року поховали низку амбітних українсько-шведських проєктів та ініціатив. Співпраця Швеції з Україною у сфері розвитку передбачала підтримку реформ у тих напрямках, де Київ взяв на себе зобов'язання перед ЄС. Головною ціллю шведської допомоги у 2009–2013 рр. було поглиблення інтеграції з ЄС у сфері демократичного урядування та прав людини, а також ефективне використання природних ресурсів та охорона довкілля. Згодом до цього переліку додали

²⁴ *Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs, 24 February 2016. Режим доступу: <http://www.government.se/speeches/2016/02/statement-of-government-policy-in-the-parliamentary-debate-on-foreign-affairs-2016/>*

²⁵ *Open aid, an information service about Swedish aid built on open government data. Режим доступу: <https://openaid.se/aid/sweden/ukraine/>*

економічні реформи, а з 2014-го року Швеція почала надавати Україні гуманітарну допомогу.

Графік 1. Шведська допомога Україні, млн дол.²⁶

Наразі надання допомоги Україні регулює Стратегія співробітництва Швеції у сфері проведення реформ з країнами Східної Європи, Західних Балкан та Туреччиною у 2014–2020 рр.²⁷ На фінансування Стратегії Стокгольм спрямував 8 млрд шведських крон (близько 905 млн дол.). Обсяг фінансування для України складає загалом 175 млн євро для різних програм і проєктів протягом семи років²⁸. За обсягом шведської допомоги Україна є абсолютним лідером не лише з-поміж країн Східного партнерства, а й у порівнянні з країнам Західних Балкан та Туреччиною.

За обсягом шведської допомоги Україна є абсолютним лідером не лише з-поміж країн Східного партнерства, а й у порівнянні з країнам Західних Балкан та Туреччиною

²⁶ Там само.

²⁷ *Стратегія співробітництва Швеції у сфері проведення реформ з країнами Східної Європи, Західних Балкан та Туреччиною на 2014 – 2020 рр. Режим доступу: http://www.swedenabroad.com/ImageVaultFiles/id_26971/cf_347/-_-_2014-2020.PDF*

²⁸ *Уніан, 1/04/2014. Режим доступу: <https://economics.unian.net/finance/902869-shvetsiya-za-shest-let-dast-ukraine-175-mln-evro.html>*

У Стратегії окремо наголошено, що шведська допомога має підсилувати програми ЄС, зокрема, які впроваджуються через Європейський інструмент сусідства. Швеція також часто виступає координатором ініціатив, в яких беруть участь декілька донорів.

Очікувані результати шведської допомоги з розвитку:

- тісніша економічна інтеграція України з ЄС та розвиток ринкової економіки;
- зміцнення демократії, підвищення поваги до прав людини та подальший розвиток держави на принципах верховенства права (зокрема, йдеться про підвищення ефективності та прозорості органів державної влади та судових органів);
- покращення ситуації з довкіллям, зменшення негативного впливу на клімат та підвищення стійкості до впливів навколишнього середовища.

Під час візиту до України у квітні 2014 року міністр з питань міжнародного розвитку та співробітництва Хілвеї Енгстрем²⁹ наголосила, що підтримка Швеції є довгостроковою та надійною. За її словами, шведський уряд, бачачи в Україні новий імпульс для змін, бере на себе зобов'язання і в подальшому надавати суттєву підтримку Україні в її інтеграції до ЄС.

Через підтримку ініціатив Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку Швеція робить свій внесок у реалізацію економічних та інституційних реформ. Як визначено у Стратегії, для того, аби країна скористалася перевагами, які відкриває ЗВТ з ЄС, необхідно збільшити конкурентоспроможність у сфері бізнесу, зокрема серед малих і середніх підприємств. Ініціативи, спрямовані на розвиток підприємництва, є важливою частиною зусиль

²⁹ Промова Міністра Швеції з питань міжнародного співробітництва з метою розвитку у Києві, 2 квітня 2014, Посольство Швеції в Україні. Режим доступу: <http://www.swedenabroad.com/uk-UA/Embassies/Kiev/-4/1/-/-----sys/>

зі створення сприятливого бізнес-клімату, збільшення продуктивності і зниження безробіття³⁰.

Важливе місце у діяльності Швеція займає підтримка правозахисних організацій в Україні як частини загальних зусиль із покращення ситуації з правами людини, гендерної рівності, а також захисту вразливих груп (національних меншин, ЛГБТ спільнот тощо). Підтримку Швеції отримують Харківська група з прав людини, Українська Гельсінська спілка з прав людини та гей-Альянс України, ціллю якого є підвищення обізнаності про права ЛГБТ людей. Для промотування гендерної рівності Швеція підтримує роботу Національного демократичного інституту, дослідження якого спрямовані на розширення участі жінок у політиці.

Швеція вбачає у громадянському суспільстві рушійну силу для змін у країнах Східної Європи та каталізатор їхнього демократичного розвитку. Саме тому Швеція виділяє значні ресурси на підтримку проектів із посилення потенціалу і стійкості неурядових організацій, зокрема ЗМІ, незалежних аналітичних центрів, правозахисних, екологічних організацій та ін. У цьому контексті слід окремо відзначити безпрецедентну програму «Ініціатива з розвитку аналітичних центрів України», яку виконував Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Фондом розвитку аналітичних центрів. Метою програми було посилення технічних, організаційних, адаптивних спроможностей організацій громадянського суспільства. Програма передбачала кількарічну підтримку певної кількості організацій для досягнення їхніх стратегічних цілей. У 2015 році 13 українських неурядових організацій, серед них Інститут світової політики, були відібрані для участі у програмі.

Ще один пріоритетний напрямок шведської допомоги – децентралізація. Так, Швеція підтримує співпрацю між Шведською асоціацією місцевих органів влади, регіонами і Міністерством регіонального розвитку України. Йдеться про надання експертних консультацій, організацію навчальних візитів та семінарів для

³⁰ Project list Ukraine January 2016. Режим доступу: http://www.swedenabroad.com/ImageVaultFiles/id_37487/cf_347/Project_list_Ukraine_January_2016.PDF

українських чиновників, які вивчають не лише шведський досвід децентралізації, а й досвід інших країн ЄС. Електронне врядування, впровадження якого стало можливим, зокрема і завдяки шведській допомозі, було важливим кроком до більшої прозорості влади, а також зменшення можливостей для зловживань та підвищення якості надання послуг.

Третім пріоритетом Швеції в Україні є *покращення ситуації у сфері охорони довкілля*, що передбачає більш ефективне використання природних ресурсів. Одним із найактуальніших питань для України залишається досягнення енергетичної незалежності, що в умовах російської агресії стало питанням національної безпеки. Швеція бере активну участь у покращенні якості комунальних послуг у житлових будівлях. Зокрема, Швеція є ініціатором і другим за величиною після ЄС вкладником у Партнерстві Східної Європи з навколишнього середовища та енергоефективності (E5P), донорському фонді для муніципальних інвестицій у сфері енергоефективності та екологічних проектів. Іншою важливою платформою є програма DemoUkraine, що реалізовується Північною екологічною фінансовою корпорацією (НЕФКО) і передбачає підвищення енергоефективності систем централізованого теплопостачання. Мешканці Івано-Франківська вже відчули результати цих зусиль. За підтримки Швеції тут модернізували кілька котелень (загалом було витрачено 5 млн євро).

Графік 2. Шведська допомога Україні у 2016 році, дол.³¹

Державне управління, демократія, права людини і гендерна рівність	12,2 млн
Гуманітарна допомога	5,9 млн
Охорона довкілля	3,5 млн
Банківські і фінансові послуги	3,2 млн
Виробництво та постачання енергії	2,5 млн
Нерозподілені / неуточнені	676 тис.
Освіта	534 тис.
Комунікації	486 тис.
Соціальна інфраструктура та послуги	94,9 тис.
Бізнес та інші послуги	34,8 тис.
Охорона здоров'я	26,9 тис.
Торгова політика та туризм	6,4 тис.
Політика у сфері народонаселення	3,9 тис.
Запобігання і вирішення конфліктів, безпека	44 тис.
Багатосекторна	1,3 млн

У культурній та освітніх сферах низка проектів реалізується за підтримки Шведського інституту. Представляючи Швецію та шведські досягнення за кордоном, Швецький інститут діє у рамках публічної дипломатії для розширення контактів між людьми та промотування демократичних цінностей. В Україні Інститут фінансує окремі проекти (зокрема, з посилення незалежності регіональних медіа), а також підтримує студентські та наукові обміни між українськими та шведськими університетами (Королівським технічним університетом Стокгольма, Уппсальським та Лундським університетами). На 2017–2018 навчальний рік 138 українських студентів отримали стипендії «Visby Programme» для навчання на магістратурі у Швеції. Це найвищий показник серед країн Східного

³¹ SIDA, *Development cooperation with Ukraine*. Режим доступу: <http://www.sida.se/English/where-we-work/Europe/Ukraine-/Cooperation-in-figures/>

партнерства та Росії³². За сприяння Шведського інституту в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка та Львівському національному університеті ім. І. Франка працюють відділення скандинавських мов та культури.

Швеція є шостим за обсягом донором гуманітарної допомоги Україні

Заснований Королевою Швеції Сильвією Всесвітній фонд дитинства (World Childhood Foundation) фінансує низку проектів із допомоги українським дітям, зокрема із зони АТО³³. Також уряд Швеції виділив кошти на закупівлю сучасного медичного мікрохірургічного обладнання для лікування бійців АТО в Дніпропетровському госпіталі. Швеція бере участь у діяльності трастових фондів НАТО в Україні з медичної реабілітації та Програми професійного розвитку. Швеція є шостим за обсягом донором гуманітарної допомоги Україні. У перші два роки конфлікту Швеція виділила 10 млн євро для постраждалих у зоні конфлікту та переміщених осіб і на покращення медичної допомоги (проекти UNHCR, UNICEF, OCHA, NRC, ICRC).

**2.4. ДРУЖБА ОКРЕМО, БІЗНЕС ОКРЕМО:
ДОЛЯ ШВЕДСЬКИХ ІНВЕТОРІВ В УКРАЇНІ**

Українські урядовці часто згадують, що Швеція є найбільшим торговельно-економічним партнером України в Північній Європі, а шведські компанії були одними з перших інвесторів в Україні.

Політичне партнерство України і Швеції досі не отримало належної економічної основи, незважаючи на обопільні спроби змінити ситуацію

Однак це лише тому, що обсяги економічної співпраці з іншими країнами регіону взагалі мізерні. Зважаючи на рівень контактів та потенціал двох країн, подібні порівняння здаються невинуватими. Політичне партнерство України і Швеції

³² Swedish Institute Scholarship Programmes, Visby Programme - 2017/2018. Режим доступу: <https://eng.si.se/wp-content/uploads/sites/4/2017/04/List-of-successful-candidates-Visby-Programme2017.pdf>

³³ Посольство України у Королівстві Швеції. Режим доступу: <http://sweden.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sweden/diplomacy>

досі не отримало належної економічної основи, незважаючи на обопільні спроби змінити ситуацію. І українські, і шведські джерела інформують, що понад 100 шведських компаній мають офіси та дистриб'юторів в Україні. І хоча цифра вражає, статистичні дані щодо торгівлі й інвестицій показують значно менш оптимістичну картину.

Частка України у шведському експорті складає лише 0,3%, а в імпорті – 0,1%³⁴. Швеція ж займає 20-те місце, або 1,1%, від загального обсягу двосторонньої торгівлі між Україною та країнами ЄС. Показники більш ніж скромні, а окрім того, між країнами існує значний торговельний дисбаланс. Експорт Швеції в Україну в п'ять разів перевищує експорт України до Швеції. Хоча слід відзначення, що після тривалого падіння, яке досягло свого піку у 2012–2014 рр., наразі спостерігається певне зростання торгівлі між двома країнами.

Частка України у шведському експорті складає лише 0,3%, а в імпорті – 0,1%

У 2016 році імпорт зі Швеції досяг близько 385 млн дол. (+ 60% у порівнянні з 2015 роком). Це найвищий показник з 2011 року. Основу шведського експорту складають машини та механізми (70% імпорту), хімія, папір, а також транспортне обладнання. У 2016 році значно збільшився експорт таких товарів, як: енергогенеруючі машини, сільськогосподарська техніка, транспортне обладнання, жири для харчової промисловості.

Український експорт до Швеції у 2016 році зріс на 21%. І хоча його обсяги залишаються досить незначними (74 млн дол.) – це найвищий показник з 2008 року. Україна експортує у Швецію двигуни і мотори (24% експорту), вироби з дерева (17%), друковану продукцію (15%), меблі та транспортне обладнання. В останній рік зменшилися поставки фарб, насіння, заліза і сталі, мінералів³⁵.

³⁴ Дані, надані Посольством Королівства Швеції в Україні.

³⁵ Там само.

Графік 3. Двостороння торгівля

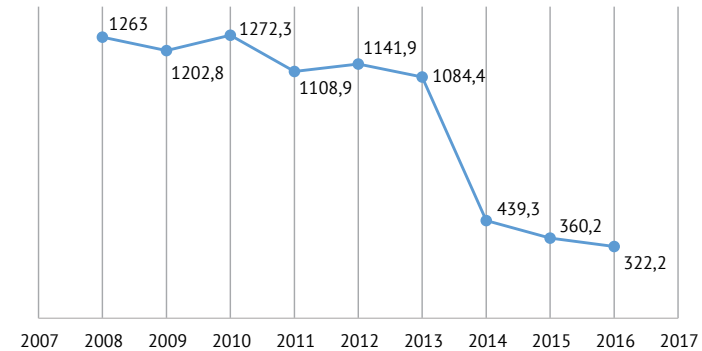

З 2010 року шведські інвестиції в Україну невпинно зменшуються

З 2010 року шведські інвестиції в Україну невпинно зменшуються. Найбільш різке падіння відбулося у 2013–2014 рр., коли обсяг інвестицій впав з 1,08 млрд дол. до 439 млн дол. За перші 9 місяців 2016 року обсяги шведських інвестицій в українську економіку склали лише 329,4 млн дол. Основна частка шведських інвестицій припадає на переробну промисловість (217,7 млн дол.)³⁶.

³⁶ Посольство України у Королівстві Швеція. Режим доступу: <http://sweden.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sweden/trade>

Графік 4. Шведські інвестиції в Україну (дол., млн)

Джерело: Служба статистики України

Шведські компанії, які високо цінують свою репутацію, з підозрою ставляться до інвестицій в країну, про яку регулярно згадують у зв'язку з корупційними та політичними скандалами. Наразі українському уряду не вдалося переломити тенденцію і зробити Україну більш привабливою для шведських інвесторів, які вже встигли розчаруватися у можливості ведення прозорого та чесного бізнесу в Україні. Інвестори чекають на стабільні правила гри у податковій та судовій системах, а також у системі регулювання бізнесу³⁷.

Інвестори чекають на стабільні правила гри у податковій та судовій системах, а також у системі регулювання бізнесу

³⁷ Новое время, 6/06/2016. Режим доступу: <http://nv.ua/ukr/opinion/larsson/virnij-sojuznik-jak-utrimati-shvedski-kompaniji-v-ukrajini-141507.html>

Символ «ІКЕА»

Шведська компанія «ІКЕА», що має одну з найбільших мереж меблевих торгових центрів у світі, посідає особливе місце в історії українсько-шведських відносин. Протягом кількох років шведський меблевий гігант вів переговори щодо виходу на ринок України. Йшлося не лише про відкриття магазинів у найбільших містах України, а й про розвиток співпраці з українськими виробниками меблів.

Незважаючи на обіцянки найвищих посадових осіб України сприяти амбітним планам ІКЕА, компанія зіштовхнулася з непереборною перешкодою у вигляді необхідності заплатити хабар місцевим чиновникам³⁸. У 2010 році в одному з інтерв'ю глава російського відділення ІКЕА Леннарт Дальгрєн заявив: «ІКЕА не має грошей, щоб давати хабарі. Чому земля в Україні коштує в три рази дорожче, ніж у Москві або Лондоні?»³⁹. За його словами, у сфері корупції Росія у порівнянні з Україною «біліша за сніг». Врешті-решт, розчаровані шведські інвестори відклали свій український задум на невизначене майбутнє. Досвід ІКЕА, компанії зі світовим ім'ям, став тривожним дзвіночком не лише для шведського бізнесу, а й для всіх іноземних інвесторів, які хотіли працювати в Україні. Після Революції гідності представники нового реформістського уряду здійснили кілька спроб переконати керівництво ІКЕА, що ситуація змінилася.⁴⁰ І хоча купити продукцію ІКЕА в Україні не є проблемою, оскільки можна зробити замовлення через інтернет, відкриття українського представництва меблевого гіганта стало б важливим кроком у покращенні іміджу України.

Ще одна показова історія відбулася у банківському секторі – з виходом на український ринок двох шведських банків SEB та Swedbank. У 2007 році шведський банк Swedbank зробив щедрі пропозиції за ТАС-Комерцбанк у 735 млн дол. Розширення на Схід

(країни Балтії, Україна та Росія) обернулися для шведського банку значними втратами, і найбільшій падінням стала Україна⁴¹. З вибухом фінансової кризи у 2008-му році, у 2009 році співвідношення знецінених кредитів до резервів в «українській доньці» Swedbank досягло 78%. Це була безпрецедентна цифра. Щоб врятувати банк, шведам довелося інвестувати ще 749 млн дол., таким чином, «українська мрія» обійшлася шведам у 1,5 млрд дол.⁴² У 2011–2012 рр. Swedbank поступово згорнув роздрібний бізнес, а у 2013 році продав свої українські активи. Роздрібний банківський бізнес залишив також SEB – він діє в Україні лише як корпоративний банк.

Тим часом найвідомішою шведською «історією успіху» в Україні є компанія «Чумак», один із найбільших виробників продуктів харчування в Україні. Компанія була заснована в 1996 році шведськими бізнесменами Карлом Стуреном, Йоханом Боденом і засновником компанії «Тетра Пак» Хансом Раузіном. Відтоді «Чумак» перетворився на лідера ринку та впізнавану торгову марку. У 2008 році інвесткомпанія Dragon Capital і шведський інвестиційний фонд East Capital викупили 70% акцій «Чумак». Відчутним ударом для компанії стала втрата російського ринку – у 2015 році збитки становили 336,6 млн грн, щоправда, вже у 2016 році втрати вдалося зменшити вдвічі до 167,6 млн грн.

Сьогодні засновник «Чумак» Карл Стурен разом із Матсом Люндіним, президентом Європейсько-українського енергетичного агентства, активно розвиває вітроенергетику в Україні. Їхня компанія «Віндкрафт Україна» володіє та оперує вітроенергетичними станціями загальною потужністю 30 МВт у Херсонській області: ВЕС Новоросійська, ВЕС Ставки та ВЕС Берегова. Наприкінці 2017 року заплановано завершити будівництво Новотроїцької вітрової

³⁸ *Dashed Ikea Dreams Show Decades Lost to Bribery in Ukraine*, 31 March 2014. Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-03-30/dashed-ikea-dreams-in-ukraine-show-decades-lost-to-corruption>

³⁹ *Русский репортёр*, 24/03/2010, №11 (139). Режим доступу: http://rusrep.ru/2010/11/interview_dalgren/

⁴⁰ *The Local*, 15 October 2015. Режим доступу: <https://www.thelocal.se/20151015/plea-for-swedish-ikea-to-open-in-ukraine>

⁴¹ *Втрати Swedbank в Україні у 2009 році склали SEK 6,1 млрд шведських крон. Для порівняння, у Росії втрати за цей період досягли лише 950 млн шведських крон. Більше тут:* https://www.swedbank.com/idc/groups/public/@i/@sbg/@gs/documents/financial/cid_008528.pdf

⁴² *Forbes Україна*, 2 червня 2012. Режим доступу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1333015-prostaya-istoriya>

електростанції потужністю 70 МВт⁴³. «Віндкрафт» планує побудувати в Херсонській області ще одну вітрову електростанцію – Овер'янівську. Загальний обсяг інвестицій у проект оцінюється в 220 млн євро. Прогнозований річний обсяг виробництва електроенергії Новотроїцької та Овер'янівської ВЕС складає близько 470 ГВт*год. Після 2014 року було прийнято важливі зміни до законодавства щодо регулювання конкуренції у сфері альтернативної електроенергетики. Однак відсутність сприятливого бізнес клімату перешкоджає залученню іноземних інвестицій в енергетичний сектор⁴⁴.

Найбільші шведські компанії в Україні⁴⁵:

- «СКФ Україна» (Луцьк)
На підшипниковому заводі, який належить шведській компанії SKF, працює понад 1300 осіб. 80% продукції експортується до країн ЄС.
- «Українські лісопилки» (Рівненська область)
Завод із переробки деревини, який відкрився у квітні 2016 року, є наймасштабнішим інвестиційним проектом у Рівненській області за останні роки. Розмір шведських інвестицій уже склав 25 млн євро.
- Фабрика Electrolux (Івано-Франківськ)
Щорічно фабрика виробляє 200 000 пральних машин для внутрішнього ринку та на експорт в ЄС.
- Агрохолдинг Lantmannen (Бориспіль, Київська область)
З 2000 року агрохолдинг Lantmannen інвестував у модернізацію Бориспільського заводу з виробництва сухих сніданків 15 млн дол.

⁴³ Прес-служба Укргазбанк, 29/12/2016. Режим доступу: http://www.ukrgasbank.com/press_center/news/11427-ukrgasbank_nachal_finansirovanie_stroitelstva_odnoyi_iz_krupneyishih_vetrovyh_elektrostantciyi_v_ukraine

⁴⁴ Sweden in Ukraine // Business Ukraine magazine, July/August 2015.

⁴⁵ Посольство Королівства Швеція в Україні.

За останні кілька років було організовано низку бізнес-заходів як в Україні, так і Швеції для встановлення бізнес-контактів між українськими та шведськими компаніями, а також презентації реформ, які відбулися в Україні. Останній із подібних заходів відбувся наприкінці березня 2017 року, коли до Стокгольму прибула Українська торгова місія на чолі із заступником Міністра економічного розвитку та торгівлі Наталією Микольською. До складу місії входили 25 українських компаній, що працюють у сфері харчової промисловості, виробництва меблів, легкої промисловості та ІТ. У червні Посольство Швеції організує черговий, уже 6-ий, українсько-шведський бізнес-форум. На семінарі «Open Trade Gate Sweden» українські виробники-експортери можуть отримати вичерпну інформацію щодо виходу на шведський ринок.

Серед найбільш перспективних напрямків співпраці залишається енергетичний сектор, з огляду на гостру потребу України у впровадженні енергоощадних технологій, розвитку альтернативних джерел енергії та збільшенні ефективності наявних потужностей. Швеція є безперечним світовим лідером у цій галузі: 26% шведських внутрішніх енергетичних потреб задовольняються за рахунок відновлюваних джерел енергії. Також шведські компанії мають значний досвід та передові технології модернізації систем центрального опалення та очищення води. Кілька шведських компаній уже працюють на українському ринку, пропонуючи енергоефективне обладнання для теплопостачання та водокористування, а саме: Atlas Copco, ABB, Alfa Laval, Xylem.

Ще один важливий напрямок – управління відходами. Як світовий лідер в екологічній переробці відходів, Швеція може багато запропонувати Україні: від простих сортувальних ліній до технології виробництва енергії з відходів. Наразі Швеція переробляє понад 99% від загального обсягу відходів, і лише менше ніж 1% потрапляє на смітник. Поза тим країна купує відходи у своїх сусідів для переробки. Під час офіційного візиту до Швеції у листопаді 2016 року президент Петро Порошенко відвідав підприємство Varteverket, яке володіє однією з найбільших в Європі надсучасних систем

Як світовий лідер в екологічній переробці відходів, Швеція може багато запропонувати Україні: від простих сортувальних ліній до технології виробництва енергії з відходів

забезпечення централізованого теплопостачання та виробництва електроенергії.

Тим часом Україна потерпає від переповнених сміттєзвалищ, що призвело не лише до екологічних проблем, а навіть людських жертв. Трагедія на Грибовицькому сміттєзвалищі у Львівській області змусила центральну та місцеву владу звернути увагу на цю загальнодержавну проблему. Вісім років тому український уряд уже намагався вирішити проблему українських сміттєзвалищ за допомогою шведських інвестицій та технологій. У 2009 році Україна та Швеція підписали Меморандум про наміри співпраці між представниками органів місцевого самоврядування України та компаніями EcoEnergy Scandinavia AB и BiogasProm AB. Це мав бути масштабний проект із будівництва заводів утилізації сміття у 9 містах України⁴⁶. Першим мав з'явитися завод у Донецьку, однак будівельні роботи були заморожені з початком бойових дій. Наразі місцева влада декількох міст планує будівництво заводів із переробки відходів у біопаливо, що, однак, потребує значних інвестицій⁴⁷. Вирішити проблему суто зусиллями місцевої влади, як показав львівський приклад, неможливо, необхідна загальнодержавна програма для залучення іноземних інвестицій та технологій.

Інші потенційні напрямки співпраці включають телекомунікації, модернізацію інфраструктури та сільське господарство, зокрема постачання новітнього обладнання і розвиток логістики⁴⁸. Інтерес шведських інвесторів також викликає можливість відкриття в Україні виробництв/підприємств із переробки та збору для експорту в ЄС у таких сферах як деревообробка, текстиль, харчова промисловість та виробництво комплектуючих до машин.

⁴⁶ Урядовий портал, 15/06/2009. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=222339845

⁴⁷ Уніан, 15/09/2015. Режим доступу: <https://economics.unian.ua/energetics/1124515-shvedska-kompaniya-pobudue-zavod-z-virobnitstva-biopaliva-v-dnipropetrovskiy-oblasti.html>

⁴⁸ Business Sweden, 2015. Режим доступу: <http://www.business-sweden.se/contentassets/e9b09383453041dc869cf6ef71751c91/ukraine-an-introduction-to-the-market.pdf>

Останніми роками зростає увага до IT-сектору України. У 2015 році шведська компанія Ericsson викупила польсько-українсько-білоруську компанію Ericpol з офісом у Львові. У результаті Ericpol перетворилася на офіційний Центр розробок і досліджень компанії Ericsson в Україні. Ініціатором переговорів із шведською компанією щодо інвестування в Україну виступив Дмитро Шимків, заступник глави Адміністрації Президента, який звернувся до представників Ericsson на Економічному форумі у Давосі. Український ринок також опановує шведська компанія Sigma Software⁴⁹.

Останніми роками зростає увага до IT-сектору України

Україна є лідером у Східній Європі з IT-аутсорсингу – українські програмісти-фрілансери виконують третину всіх замовлень у регіоні. Головними перевагами України, на думку представників шведського бізнесу, є: висококваліфіковані і талановиті фахівці, відносно незначні культурні відмінності, що полегшує спілкування та знижує ризики у порівнянні з Азією, а також співвідношення ціна-якість⁵⁰. У квітні 2016 року відбувся перший Шведсько-український форум IT-Connection, ціллю якого було поєднати шведські та українські IT-компанії.

⁴⁹ Transatlantic Trends. Country Profiles: Sweden 2014. Режим доступу: <http://trends.gmfus.org/transatlantic-trends/country-profiles-2014/country-profiles-sweden-2014/>

⁵⁰ Business Sweden, 2015. Режим доступу: <http://www.business-sweden.se/contentassets/e9b09383453041dc869cf6ef71751c91/ukraine-an-introduction-to-the-market.pdf>

3. ХТО Є ХТО: ГРУПИ ІНТЕРЕСІВ ТА ВПЛИВУ

3.1. ХТО Є ДВИГУНОМ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ І ШВЕЦІЄЮ

Аналізувати групи інтересів в Україні та Швеції – суцільне задоволення для дослідника. Адже в обох випадках існує солідна група людей, які виступають за активізацію співпраці між двома країнами, і водночас є лише декілька прикладів ворожого ставлення до українсько-шведських відносин. В обох країнах є «координатори» на рівнях уряду і суспільства, які сприяють динамічному розвитку відносин між Києвом і Стокгольмом.

Підтримка України всіма шведськими політичними силами пов'язана з тим, що всі партії, навіть популісти, апелюють до цінностей, таких як права людини, що спрощує досягнення консенсусу щодо України як жертви російської агресії

Швеція підтримує Україну на рівні політичних партій і груп, що допомагає Стокгольму впроваджувати послідовну політику щодо України, незважаючи на зміни у складі уряду. Стабільна та незалежна від змін правлячої коаліції підтримка України є потужним сигналом Києву, оскільки Швеція має установлену ідеологічну систему та відповідні розбіжності між соціал-демократами, центристами, консерваторами та іншими партіями

щодо деталей, які здатні впливати на державну політику Швеції з різних питань. Понад те, підтримка України всіма шведськими політичними силами пов'язана з тим, що всі партії, навіть популісти, апелюють до цінностей, таких як права людини, що спрощує досягнення консенсусу щодо України як жертви російської агресії. Соціал-демократи, які сьогодні є правлячою партією, відчутно підтримують Україну, і чимало політиків, які належать до цієї партії, відверто доброзичливі до України. Поміркована та центристська партія не відрізняється у цьому сенсі, попри перебування в опозиції. Поміркована партія має у своєму складі справжніх експертів з України, як-от Карл Більдт – головний архітектор зовнішньої політики партії та всієї країни. Християнські демократи також є одними з головних прихильників України. Інші партії – Партія зелених, ліва партія і популісти (шведські демократи) – також офіційно заявляють про підтримку України, хоча деякі депутати цих партій озвучували російські меседжі та критикували Україну. Варто зауважити, що окремі представники цих партій мають особливе ставлення до Росії або України через свої антиамериканські погляди.

Українські політики і посадовці мають поводитися зі шведськими колегами особливим чином, оскільки останні дуже чутливі до «мови цінностей». Це саме той випадок, коли слова мають значення. Шведські політики вельми негативно ставляться до невиконаних обіцянок і спроб перекласти відповідальність на інших. Отже, українським чиновникам та політикам варто бути обережними щодо своїх обіцянок, оскільки шведські партнери вимагатимуть від них відповідальності та конкретних результатів.

На офіційному рівні уряд Швеції також висловлює підтримку України, насамперед через міністра закордонних справ Маргот Вальстрьом, яка приділяє особливу увагу відносинам з Україною. З моменту призначення на посаду вона щороку відвідує Київ. Також слід відзначити інтерес шведського парламенту до України: спікер Урбан Алін цікавиться зовнішньою політикою загалом і Україною, зокрема. Окрім того, важливим союзником України в Риксдазі є перший віце-спікер парламенту Тобіас Більстрьом, який також широко цікавиться ситуацією в Україні. Є й інші політики, які висловлюють підтримку Україні – зазвичай це прихильники НАТО, які критично налаштовані щодо Росії. Важливо зауважити, що Швеція, яка у 2017-2018 роках є непостійним членом у Раді Безпеки ООН, грає активну роль у збереженні українського питання на порядку денному організації.

Шведські чиновники, які працюють в Україні, заслуговують на повагу через свій високий рівень знань про Україну та послідовність у дотриманні політичних принципів. Керівником українського напрямку в МЗС Швеції є колишній посол в Україні Стефан Гуллґрен. Інші дипломати, які раніше працювали в Україні, як-от Андреас фон Бекерат, можуть продовжити цю традицію. Зайве говорити, що Посольство Швеції в Києві є одним із найважливіших ланцюгів, що пов'язують Україну зі Швецією, завдяки команді на чолі з послом Мартіном Хаґстрьомом. Він є експертом з питань України та регіону загалом, оскільки раніше обіймав посаду посла з питань Східного партнерства.

Якщо говорити про шведських політиків, то Карл Більдт є першим, чие ім'я спадає на думку. Разом із колишнім польським міністром закордонних справ Радославом Сікорським він є «хрещеним батьком» Східного партнерства і вважається ключовим адвокатом

України, незалежно від обійманої посади. Справді, Карла Більдта навіть критикували за «надмірну прихильність до України», що, безумовно, звучить як комплімент для Києва. З 2015 року Карл Більдт входить до Міжнародної консультативної ради реформ в Україні, завданням якої є надання експертної допомоги Президенту Порошенку, зокрема з питань безпеки та економіки.

Окрім вищезгаданих персоналій, сьогодні важливим лобістом України в Швеції також є міністр культури і демократії Аліс Ба Кунке. Пані міністр особисто цікавиться Україною, добре знає ситуацію і підтримує Український інститут у Швеції – добровільну ініціативу сестер Наталії та Ольги Пасічник.

Український інститут у Швеції був відкритий у серпні 2014 року за участі принцеси Швеції, а більшість людей, які відвідали церемонію відкриття, були шведськими громадянами. Піаністка Наталія Пасічник живе і працює у Швеції вже понад 20 років. Оскільки Український інститут у Швеції не є державною установою, його можна розглядати як пілотний проект у сфері культурної дипломатії. Понад те, Інститут працює не лише з діаспорою, а насамперед зі шведським суспільством, промотуючи українську культуру як частину широкої європейської культури. У цьому контексті слід зазначити, що Інститут належить до мережі Національних інститутів культури Європейського Союзу. При цьому, він існує за рахунок добровільних внесків, не отримуюючи жодної фінансової підтримки від української держави.

Шведські ЗМІ найчастіше згадують Україну в контексті війни, корупції та боротьби між олігархами. Пісенний конкурс Євробачення-2017 став чудовою можливістю розбавити негативний імідж України та забезпечити потік позитивних новин. Окрім телебачення, більшість шведських громадян отримує інформацію із газет. Особливу увагу слід звернути на видання Aftonbladet: зазвичай воно висвітлює ситуацію в Україні у нейтральному ключі, проте в розділі «Культура» неодноразово з'являлися антиукраїнські та проросійські публікації. Українській діаспорі доводилося протестувати проти подібних необґрунтовано негативних статей.

Проросійський наратив наявний у Швеції, але значною мірою лишається на маргінесах. Серед проросійських коментаторів часто

згадують колишнього посла Свена Гірмана, який симпатизує російській ідеології та активно виступає проти членства Швеції в НАТО.

3.2. СУСПІЛЬНІ НАСТРОЇ ЩОДО УКРАЇНИ У ШВЕЦІЇ

Шведи демонструють найпотужнішу підтримку України серед європейських націй. Згідно з опитуванням GMF, у 2014 році понад 70% шведів заявили про необхідність надати Україні економічну та політичну підтримку, навіть ризикуючи спровокувати конфлікт із Росією. Це був найвищий показник серед 12 опитаних країн. Лідирують шведи і за показником негативного ставлення до Росії – 78%. Більше половини шведів (56%) висловилися за те, аби ЄС у відповідь на російську агресію надав Україні перспективу членства, збільшив економічну допомогу (72%) та посилив санкції щодо Росії (68%). Водночас 54% висловилися проти надання Україні військових матеріалів та обладнання.

Схожі тенденції продемонструвало опитування, яке провели у Швеції 2015 року на замовлення Інституту світової політики. Відповідаючи на питання щодо природи протистояння в Україні, більшість шведів (65%) погодилися з твердженням, що збройний конфлікт на Сході України інспірований Росією; дещо менше – з тим, що це війна з Росією (57%). Варіант «громадянська війна» підтримали 47%⁵¹. Опитування засвідчило певну невизначеність серед шведів щодо ідентифікації конфлікту, що загалом зрозуміло, зважаючи на гібридний характер протистояння та офіційну термінологію самої України. З-поміж восьми країн⁵², де проводилось опитування, у Швеції виявилось найменше тих, хто вірить, що конфлікт в Україні інспірований Заходом – лише 14%.

⁵¹ *Що думають про Україну в ЄС? / Інститут світової політики, 2015. Режим доступу: <http://iwp.org.ua/ukr/public/1798.html>*

⁵² *Опитування проводилося у Польщі, Іспанії, Італії, Німеччині, Франції, Великій Британії, Швеції та Нідерландах.*

Разом з тим, сприйняття шведів України суттєво не відрізняється від інших європейських країн. Ключові асоціації з Україною типові: це – війна (35%), Росія (22%) та бідність (17%). Серед аргументів, чому Україна має бути в ЄС, шведи найчастіше обирали: «Україна – це частина Європи» і «це спосіб захистити Україну від російської агресії» (33% підтримки в обох випадках). Третій за популярністю аргумент – відданість українців європейськими цінностями (18%). Однак, слід зазначити, що значно більше шведів не погоджується з цим твердженням – майже третина (31%) опитаних заявили, що Україна має ще довести свою відданість європейським цінностям. Це – друга найчастіше згадувана причина, чому Україна не повинна приєднуватися до ЄС. Серед інших аргументів проти приєднання України до ЄС шведи найчастіше обирали корупцію (42% опитаних), вплив олігархів та бідність (по 18%).

З-поміж опитаних країн шведи виявилися найбільш скептичними щодо відданості українців європейським цінностям

Таким чином, з-поміж опитаних країн шведи виявилися найбільш скептичними щодо відданості українців європейським цінностям. Після Помаранчевої революції та Євромайдану, Україна стала помітним актором у шведській публічній сфері, ок-

ремим від Росії; однак загалом Україна досі залишається маловідомою країною для шведів. Шведи симпатизують та співчують українцям, які опинилися у складній безпековій ситуації та політичній кризі. Шведські ЗМІ згадують про Україну передусім у контексті війни та корупції, і лише невелика кількість шведів побувала в Україні. Пісенний конкурс Євробачення та чемпіонат Європи з футболу 2012 року в Києві дещо покращили обізнаність в Швеції про Україну, однак цього недостатньо для кардинальної зміни сприйняття України. Як і в інших європейських державах, Києву слід інвестувати більше ресурсів у промоцію України, зокрема її досягнень та можливостей.

4. НАЯВНІ І ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ, КОНФЛІКТИ

4.1. РЕГРЕС У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Боротьба з корупцією є ключовим стимулом для подальшої підтримки України з боку Швеції. Ефективна і стійка система попередження та протидії корупції з сильними, політично незалежними і невразливими до змін на політичній арені інститутами є своєрідним лакмусовим папірцем для реформ в Україні.

Ймовірність: *Висока.* Впродовж останніх трьох років Україна досягла певних результатів у боротьбі з корупцією. Насамперед необхідно відзначити створення та діяльність Національного антикорупційного бюро (НАБУ), а також запуск системи електронного декларування і відкриття Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). Результати боротьби з корупцією наразі є досить скромними: лише декілька важливих поточних розслідувань з мінімальним впливом на систему. Проте найбільш тривожним сигналом для Швеції, ЄС та інших партнерів є не стільки повільний прогрес у боротьбі з корупцією, скільки регрес, який уже відбувається. Насамперед ідеться про внесення змін до закону про електронні декларації, який наразі поширюється на антикорупційні НУО та активістів, що вважається спробою придушити громадські ініціативи, спрямовані на антикорупційне розслідування. Серед інших проблем на порядку денному – незалежний аудит НАБУ, а також спроби влади взяти процес аудиту під контроль і послабити НАБУ через шкідливі ініціативи парламентаріїв. Крім того, корупція впливає на інвестиційний клімат, адже репутація є дуже важливою для шведських компаній. Яскравими прикладами є такі компанії, як ІКЕА, яка не може вийти на ринок України через корупцію, або Teliasonea, яка покинула український ринок і регіон взагалі. Швеція інвестувала в Естонію (країну з населенням трохи більше ніж 1 мільйон) вдесятеро більше, ніж в Україну, де корупція залишається основною перешкодою для нових інвестицій.

Як уникнути? У нинішній політично наелектризованій ситуації боротьба з корупцією може легко стати жертвою політичного торгу, особливо з огляду на те, що боротьба з корупцією була обумовлена не лише вимогами Майдану, але, перш за все, вимогами вже завершеного процесу лібералізації візового режиму з ЄС. Україні потрібно зміцнити інституційну базу антикорупційних органів, а також утриматися від будь-яких ідей, спрямованих на послаблення боротьби з корупцією, та скасувати поправки до законодавства щодо електронного декларування доходів для антикорупційних НУО. Останнє, окрім практичного значення, також має символічний вимір, адже, за словами одного з наших шведських співрозмовників, «наближає Україну до Росії». Іншим важливим елементом, згаданим міністром закордонних справ Швеції під час візиту до Києва, є свобода ЗМІ та журналістських розслідувань, які свого часу посприяли тому, що Швеція стала однією з найменш корумпованих країн у світі.

4.2. ПРОВАЛ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

Попри певні проблеми з реалізацією реформ у деяких сферах, Україна продемонструвала позитивну динаміку змін в інших напрямках. Реформи в таких галузях, як енергетика, банківський сектор, державні закупівлі та інші були переважно успішними, що переконало іноземних партнерів у необхідності подальшої підтримки України. Однак інші реформи, пов'язані з верховенством права, приватизацією державних підприємств тощо, і досі не завершені.

Ймовірність: *Середня.* Процес реформування України є дуже складним, і його важко узагальнити. Тому будь-які висновки щодо успішності або провалу реформ є результатом спрощеного підходу до проблеми. З погляду Швеції, існує низка ключових реформ, які впливатимуть на загальну оцінку всього процесу: боротьба з корупцією, реформа судової системи (реформування

судів та призначення суддів Верховного Суду), енергоефективність, гендерна рівність, охорона природи, децентралізація тощо. Вкрай мало ймовірно, що Україна успішно реалізує всі ключові реформи, зважаючи на те, що деякі зміни потребують багатьох років або навіть десятиліть.

Як уникнути? Ймовірно, найкращим рішенням для досягнення позитивної динаміки реформ є їхня пріоритизація та концентрація на ключових реформах, а також на реформах, що створюють необхідну основу для ефективного державного механізму. Якщо реалізація певної реформи неможлива в короткій або середній перспективі, що часто трапляється, доцільно розділити реформу на етапи, що дозволило б робити конкретні кроки і демонструвати прогрес за умови його наявності. Провал реформ в Україні неодмінно спричинить негативну реакцію з боку Швеції, що не обов'язково призведе до припинення підтримки України, але неодмінно її послабить, як уже траплялося після Помаранчевої революції.

4.3. ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

На відміну від багатьох країн, які підтримують Україну, Швеція приділяє особливу увагу правам людини та іншим пов'язаним із ними питанням. Захист прав людини лежить в основі зовнішньої політики Швеції. Стокгольм ретельно відстежує ситуацію в Україні, передусім, становище таких вразливих груп, як: людей з обмеженими можливостями, жертв дискримінації, представників ЛГБТ-спільноти, етнічні меншини. Останнім часом до пріоритетних питань додалася проблема порушення прав людини на окупованих територіях сходу України та у незаконно анексованому Криму.

Ймовірність: *Низька.* Порушення прав людини в Україні відбуваються постійно і на багатьох рівнях. Ситуація значно погіршилася внаслідок російської агресії проти України, особливо щодо внутрішньопереміщених осіб.

Порушення прав людини пов'язані з недостатньою реакцією на такі випадки слабкої правоохоронної системи, а також з безкарністю. Однак Human Rights Watch⁵³ та інші організації відзначили поліпшення ситуації у сфері прав людини на території, контрольованій конституційною владою, зокрема щодо захисту меншин і боротьби з дискримінацією. Інформація про права людини стає більш доступною, а сама проблема – актуальною і навіть модною; отже, погіршення ситуації є дуже малоймовірним.

Як уникнути? Уникнення кризи у відносинах між Україною і Швецією в гуманітарній сфері не стане складним завданням, якщо Київ подвоїть зусилля щодо забезпечення та дотримання прав людини. Права людини є дражливим питанням, за яким уважно слідкують різноманітні стейкхолдери. Це означає, що іноземні партнери разом з українським громадянським суспільством можуть зробити значний внесок у поліпшення ситуації, а також взяти на себе чимало завдань, виконати які українська держава сьогодні не здатна. Серед потенційно корисних ідей – технічна підтримка, тематичні семінари для суддів і поліції тощо.

4.4. ЗАМОРОЖЕННЯ КОНФЛІКТУ МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО ЗНИКНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ З ПОРЯДКУ ДЕННОГО СТОКГОЛЬМА

Україна опинилася у центрі світової уваги після російської агресії в Криму і на сході країни. Отже, існує ризик, що відсутність ескалації та замороження конфлікту можуть призвести до того, що підтримка з боку друзів України зникне, а Швеція повернеться до business as usual.

⁵³ <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/ukraine>

Ймовірність: *Дуже низька.* Зовнішня політика Швеції насамперед керується принципами і цінностями, тому послаблення підтримки України з боку Стокгольма внаслідок деескалації конфлікту є дуже малоймовірним. На відміну від інших країн, які менш прихильні до України, підтримка Швеції залежить від успішності реформ, що їх Стокгольм вважає найкращою відповіддю на російську агресію.

Як уникнути? Окрім успішних реформ, які є основним стимулом для підтримки України з боку Швеції, Київ має і надалі докладати зусиль для мирного врегулювання конфлікту, навіть за умов певних поступок, які, втім, не повинні ставити під загрозу снування України як держави та її територіальну цілісність. Понад те, Києву слід регулярно інформувати Швецію про динаміку конфлікту та будь-які спроби дестабілізації ситуації в Україні.

4.5. РОЗБІЖНІСТЬ У ПОГЛЯДАХ ЩОДО МІСЦЯ ІСТОРІЇ У ЗОВНІШНІЙ ТА ВНУТРІШНІЙ ПОЛІТИЦІ

Активна популяризація образу Швеції як історичного союзника України відбулася за президентства Віктора Ющенка. Проголосивши курс на європейську інтеграцію, керівництво країни взялося за відновлення пам'яті про ті епізоди української історії, які доводили європейське коріння України. Зокрема, Київ ініціював спорудження пам'ятника шведському королю Карлу XII у Полтаві, що спровокувало гостру реакцію як місцевої влади, так і Росії. У рамках «пам'ятникової дипломатії» Ющенка також передбачалося відкриття пам'ятника Мазепі у Стокгольмі. Однак ці плани також залишилися лише на папері. У суперечках щодо пам'ятників офіційний Стокгольм намагався триматися осторонь, з підозрою ставлячись до намагань Ющенка перетворити спільну історію на інструмент внутрішньої та зовнішньої політики.

Ймовірність. *Низька.* Сучасна Швеція мало цікавиться історією, вбачаючи у ній джерело конфліктів. Історичні акценти нецікаві, нерелевантні та навіть ворожі шведській еліті, особливо лівій, яка прагне презентувати Швецію як постнаціональне суспільство, що рухається вперед. Саме тому, напевно, як відзначають оглядачі, українці загалом пам'ятають та знають більше про спільне історичне минуле України та Швеції, ніж шведи.

Як уникнути? Створюючи позитивне тло, історичні зв'язки, однак, не відіграють суттєвої ролі у відносинах двох країн, фундаментом яких є передусім європейські прагнення України. Для Швеції важливішим за спільну історію є спільні цінності, а саме: відданість України демократичним принципам, повага до прав людини, гендерна рівність, верховенство права тощо. Поза тим надмірна увага України до історичних питань, глорифікація окремих осіб будуть із підозрою сприйматися шведською елітою, яка в історичній політиці акцентує необхідність розкривати проблемні, болісні моменти минулого.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Швеція є давнім партнером України, який продовжував допомагати Україні, незважаючи на політичні зміни та відкати у реформах. Сьогодні Швеція очікує побачити більш стійкі результати своєї підтримки, зокрема у сфері боротьби з корупцією, реформуванні державного апарату та економіки, а також розвитку демократичних інституцій. Києву слід відповідально ставитися до взятих зобов'язань, інакше Україна ризикує перетворитися з партнера Швеції у винятково реципієнта шведської допомоги.
2. Швеція з її авторитетом у сфері захисту прав людини може стати важливим союзником України у приверненні міжнародної уваги до порушень прав людини в окупованих Криму та Донбасі. У 2016 році Швеція разом з Україною вже виступила співавтором спеціальної резолюції ООН щодо порушення прав людини в анексованому Криму. У майбутньому слід далі вести цю співпрацю.
3. Перспективним напрямком співпраці є сфера воєнно-політичної взаємодії, зокрема, у контексті попередження та протидії терористичним атакам і кібернападам, а також вироблення спільних шляхів протидії гібридній війні.
4. Уряд Швеції підкреслює, що правових підстав для блокування проекту «Північний потік-2» у Швеції немає, однак готовий діяти на рівні ЄС, щоб мінімізувати негативний вплив проекту для інтересів України та ЄС. Києву необхідно далі вести активний діалог зі Швецією та іншими країнами-противниками проекту, щоб сформувати скоординовану позицію у переговорах із Брюсселем та Берліном.
5. Основною перешкодою для похвалення двосторонньої торгівлі залишається недостатній рівень обізнаності з особливостями та правилами ведення бізнесу у Швеції, а також обмеженість ресурсів українського бізнесу для участі у міжнародних виставках. Тому слід продовжити практику організації за підтримки держави бізнес-семінарів та форумів.

6. Найбільш перспективними напрямками економічної співпраці є розвиток відновлювальних джерел енергії та енергоефективності, переробка відходів, ефективне використання водних ресурсів, ІТ та аграрний сектори, природоохоронний напрямок. Однак шведські інвестори чекають на стабільні правила гри у податковій та судовій системах, а також у системі регулювання бізнесу.
7. Києву слід докласти всіх зусиль для залучення кількох потужних шведських інвесторів з хорошою репутацією, таких як ІКЕА, що покращить імідж України не лише серед шведського бізнесу, а й іноземних інвесторів загалом.
8. Швеція залишається однією з найміцніших опор українського громадянського суспільства. Подальша підтримки зусиль неурядових організацій України, як і налагодження більш тісної співпраці між ними та державними органами сприятиме запорукою незворотності процесу реформ.
9. Україні слід докласти більше зусиль та ресурсів для поширення позитивної інформації про Україну у Швеції, зокрема її досягнень та можливостей. Євробачення та Євро-2012 зробили суттєвий внесок у відкритті України як привабливої, цікавої країни, і цей успіх слід розвинути далі. Зважаючи на надзвичайну популярність Євробачення у Швеції, виконавці, які представляли Україну на конкурсі, можуть стати головними її промоутерами.
10. У Швеції Україна уже має успішну громадську ініціативу, на базі якої можна розвивати подальшу промоцію України у Скандинавії. Український інститут у Стокгольмі заслуговує на більш потужну підтримку з боку Міністерства культури та МЗС. Першочерговим завданням є врегулювання юридичних відносин між Інститутом та українською державою та пошук джерел фінансування.
11. Києву слід постійно підкреслювати у діалозі зі шведськими партнерами кроки, здійснені для покращення ситуації у сфері дотримання прав людини, недискримінації, гендерної рівності, свободи слова та інших важливих складових сучасного демократичного суспільства.

6. ПОДЯКА

Автори висловлюють свою подяку українським та шведським дипломатам, експертам, науковцям, громадським діячам, які знайшли час поділитися своїми думками та спостереженнями щодо українсько-шведських відносин. Зокрема, автори щиро вдячні *Мортену Енбергу, Нікласу Бернсанду, Мартіну Крау, Василю Романюку, Роману Горбику, Наталії Пасічник, Інгмару Ульдбергу*, а також співрозмовникам, які побажали зберегти анонімність, за їхній внесок у дослідження.

Окрема подяка послу Королівства Швеція в Україні *Мартіну Хагстрьому* та раднику Посольства України у Швеції *Олені Полуніній* за інтерес до проекту Інституту світової політики та коментарі під час підготовки дослідження.

Інститут світової політики

<http://iwp.org.ua/>

email: info@iwp.org.ua

facebook.com/IWPUkraine/

twitter.com/IWP_Ukraine

